

VELIUONA

KONSTANTINAS
PRUŠINSKAS
Danutės Mukienės
nuotraukos

Veliuonos herbas 1791 m.

Kelias iš Seredžiaus link Veliuonos – pačia Nemuno pakrante. Kelio ruože nuo Seredžiaus ir Viešvilės didesnės gyvenvietės čia – kas 10 ar šiek tiek daugiau kilometrų.

Veliuona nuo seno apgaubta legendomis ir padavimais.

Čia tokios įspūdingos ir mūsų valstybės istorijai svarbios vietos, kad visada į šį miestelį važiuodamas susikaupi. Ne išimtis ir šis pavasario rytmečio vizitas.

Rūkas pamažu sklaidosi, tačiau Nemunas vis dar tarsi už šydo, taip pat ir pakrantės kalvos, dar nespėjusios apsirengti žaliai.

Visas miestelio centras – tarsi apžvalgos aikštelė, iš kurios gali gėrėtis plačiomis Nemuno pakrančių panoramomis. Pati Veliuona dar tik rengiasi priimti turistus – tvarkoma centrinė miestelio aikštė, šaligatviai, remontuojamas ir apačioje, prie pat greitkelio, stovintis pastatas. Darbai čia atliekami iš ES fondų skirtų lėšų. Objektas neeilinis. Kaip skelbia informacija stende, tai Veliuonos užieigos namai, pirmasis kompleksinių turizmo paslaugų objektas Valdovų kelyje.

Kraštovaizdis Veliuonos apylinkėse panašus į Seredžiaus. Grožimės juo, fotografuojame. Aplankome ir senąją Veliuonos dvarvietę. Joje išliko centrinis dvaro pastatas ir jį supantis parkas. Pastatas pusiau mūrinis, pusiau medinis. Dalį jo užima Veliuonos krašto muziejus. Įsipašome į vidų. Tų ekspozicijų, apie kurias gali pasiskaityti muziejų reklamuojančiuose informaciniuose leidiniuose, čia nėra. Tvarkingai sudėta ir eksponuojama tai, kas čia surinkta

1636–1644 m. pastatyta Veliuonos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia

ir saugoma. Ekspوناتai įdomūs, kai kurie ir unikalūs, tačiau apžiūrime juos be džiugesio širdyje. Tokia nuotaika – dėl vargano vaizdo dvaro centrinio pastato viduje. Jei ne tie gražūs, metaliniai rūmų laiptai, vedantys iš pirmo aukšto į antrą, jei nežinotum, negalėtum net atspėti, kad esi buvusio dvaro centriniuose rūmuose. Dabar to pastato vidus bent jau muziejaus patalpose primena seniai neremontuotą, daugelį metų nešildomą, tad drėgmė ir pelėsių kvapu permirkusį varguolių būstą. Kol jis toks, vargu ar šiais laikais čia reikėtų kviesti turistus, juo labiau, kad šio miestelio žmonės išties turi ką parodyti ir kuo didžiutis.

Tokios tos nuotaikos, na o dabar žvilgtelkime ir į Veliuonos isto-

Veliuona

Viršuje – paminklas Vytautui Didžiajam Veliuonoje. Skulptorius A. Šimkūnas, projekto autorius V. Grybas; dešinėje – informacinis stendas „Veliuonos piliakalnis“ Veliuonos miestelyje

riją ženklinančius svarbiausius skaičius bei datas. Ką jos sako apie šį miestelį?

Veliuona, kaip ir Raudonė, išsidėsčiusi Nemuno dešiniojo kranto apatinėje ir viršutinėje terasoje. Čia viena gyvenvietės dalis vadinama Pakalne, antroji Antkalne. Tai to paties pavadinimo seniūnijos centras. Nuo čia iki Kauno – apie 55 km ir 31 km iki Jurbarko.

VELIUONOS PILIAKALNIS

Piliakalnis – tai natūraliai susiformavusios kalvos bei krantų šlaitiniai su žmogaus įrengtais gynybiniais įtvirtinimais (sustatintais šlaitais, pylimais, grioviais, terasomis) Lietuvoje pritaikijama apie 1000 piliakalnių.

Pirmieji piliakalniai Baltijos teritorijose atsirado II-I tūkstantmečių pr. Kr. sandūroje. Tai buvo natūralios kalvos, kurių plokščiose viršūnėse gyveno mediečių žmonių bendruomenės. Ankstyviausi piliakalniai žinomi Rytų Lietuvoje. Vėliau piliakalniuose pradėta įrenginėti gynybinius įtvirtinimus. Šalia tokių piliakalnių atsirado papėdžių gyvenvietės, kurias galima pažinti iš juodos žemės su degesiais, lipdytomis puošų šakėmis bei gyvulių kaulais.

Pats piliakalnis virto įtvirtintomis gyvenviečių dalimis ar slėpavėmis. Pirmaisiais mūsų eros amžiais piliakalniai žinomi visoje Lietuvos teritorijoje. I-ojo tūkstantmečio piliakalniais būdingos didelės, keičią hektarų plotu papėdės gyvenvietės. Besikuriai Lietuvos valstybei bei kovų su kryžiuočiais ir Livonijos ordnu metu (XII-XV a. pradžia) buvo įrengiami piliakalniai su iki 5 m aukščio pylimais bei iki 3 m gylio grioviais. Jų aikštelėse stovėjo tvirtos medinės pilys. Prie šių piliakalnių buvo didelės papėdžių gyvenvietės – papiliai. Šio laikotarpio piliakalniuose randama žiemos keramikos ir ginklų liekanų. Po Žalgirio (1410 m.) ir Pabaisko (1435 m.) mūšių medinės pily Lietuvoje neteko savo reikšmės, piliakalniai buvo aplėsti.

Piliakalniai yra neatnask irama Lietuvos kraštovaizdžio dalis. Valstybė saugo visą piliakalnio kalvą kartu su šlaitais bei papėdės gyvenvietę. Joms randami radiniai yra labai svarbūs krašto praeities 2500 metų trukmės laikotarpio pažinti.

Veliuonos piliakalnis, vadinamas Gedimino kapu, yra Nemuno ir Veliuonos santakoje. Iš liaurinės pastės auklėtos kytulų sūpa Veliuonos, o iš pietų ir rytų – Nemuno slėniai. Šlaitai statūs, net 30 m aukščio. Aikštelė pailga, 54 m ilgio vakarų-rytų kryptimi ir 25 m pločio. Vakariniam aikštelės pakraityje supiltas apie 15 m ilgio, 2,5 m aukščio ir 10 m pločio pylimas. Išorinis pylimo šlaitas lėdžiūsi į 17 m gylio griovį, kuris skiria piliakalnį nuo Pilies kalno.

Archeologai piliakalnio aikštelėje rado net 2 m storio kultūrinį sluoksnį su sudėtingais mediniais pastatai bei įtvirtinimų liekanomis, apdegusių dviejų žmonių grisaučius, geležinių arbalto strėlių, žalvarinių papuošalų liekanų, žiemos keramikos šukų, datuojamų XI-XIV a.

Pagal tradiciją piliakalnis laikomas prie Veliuonos žuvusio Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino kapu. Viduramžių rašytiniai šaltiniai mini čia stovėjusią Veliuonos pilį, kuri dažnai buvo puolama: 1293, 1298, 1313, 1315, 1318 ir 1319 m. Per šiuos puolimus pilis ne kartą nebuvo paimta, tik sudeginami papiliai.

1348 m. rugpjūčio 15 d., po kelias dienas vykusių kovų, kryžiuočiams pirmą kartą pavyko paimti ir sudegini pilį, bet greitai pilis buvo vėl atstatyta. 1364 m. ji buvo vėl užimta ir antrą kartą sudeginta. 1367 m. rugsejo 8 d., artėjanč kryžiuočiams, pilies gynėjai patys sudegino pilį ir atitraukė.

Piliakalnis rekonstrukcijos pavyzdys

ARCHEOLOGINĖS VIETOS YRA MŪŠŲ PROTĖVIŲ PALIKIMAS. SAUGOKIME JAS!

Daugiau informacijos rasti Panemunio regioninio parko direktoriui bei turktojų centrai – Šilainis 8, Ukranomonių seniūnija, LT-34461 Jurbarko rajonas, www.pard.lt, Tel. (8 447) 41723, faksas (8 447) 41724, el. paštas: info@pard.lt, www.pard.lt

Tai viena iš žymiausių gyvenviečių Lietuvoje. Veliuonos vardas istoriniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėtas 1241 metais. Ypač svarbi gynybiniu požiūri ši vietovė buvo kovų su kryžiuočiais metais.

(Nukelta į 10 p.)

